

KITARRIMUUSIKAST – UUES AABITSAS JA PLAATIDEL

Intervjuu Heiki Mätlikuga

2006. aasta lõpul ilmus kirjastuselt Valgus Heiki Mätliku „Kitarriaabits”. See kõige noorematele kitarrilastele mõeldud õpperaamat on mõneski mõttes Eestis esimene ja ainulaadne.

Oled kirjutanud mitu kitarriõpikut ja vahel lubanud, et nüüd on kõik, rohkem õpikuid ei tule! Lõppenud aasta detsembris võis siiski poelettidelt leida uue „Kitarriaabitsa“. Mis sundis sind meelt muutma ja veel kord õpiku kirjutamise poole pöörduma?

Never say never... Tegelikult tuli pakumine kirjastuselt Valgus, kes adus, et sellist otseselt lastele mõeldud kitarrikooli eesti keeles pole. Olin algul kahtleval seisukohal ja tegin väga pikka aega uurimistööd selles valdkonnas. Mitmed mu kolleegid Skandinaavias ja mujal aitasid heade nõuannetega.

Puutud praegu iga päev kokku klassikalise kitarrimängu õpetamisega Eesti Muusika- ja Teatriakadeemias, kus õpivad teadagi sellised õpilased, kes on kitarriõpinguid alustanud juba aastaid tagasi. Kas „Kitarriaabitsa“ kallal töötades tundsid ka vahel, et oled algõpetusest liiga kaua eemal olnud, ja pidid otsima vastavat uuemat informatsiooni, näiteks lugema hiljuti mujal ilmunud algõpetusi, või on sinu pedagoogilised põhimõtted aastate jooksul kristalliseerunud ja uued tuuled enam väga ei mõjuta?

Tõesti, viimati õpetasin väikesi lapsi Viimsi muusikakoolis üle viieteistkümneme aasta tagasi. Õnneks olid mul keldris hoiul noodid ja lood, mida seadsin noorematele õpilastele tol ajal. Enamiku neist lugudest mängisid tookordsed väikesed kitarristid maha ja ega nüüdsed õpilased kehvemad ole, pigem vastupidi. Nüüd on saadaval palju materjali algõpetuse meetodite kohta, ka kitarriõpetuses, näiteks kas või Euroopa Kitarriõpetajate Assotsiatsiooni kirjutised. Raamatut ette valmistades ostsin mitmelt poolt kokku erinevaid saksa, inglise, prantsuse, soome, rootsi kitarriõpikuid väikestele lastele. Võrdlusaineks on mu oma praeguste üliõpilaste pedagoogilise praktika tunnid, kus näen

pidevalt, milliseid uusi materjale nad kasutavad.

Millised on peamised muutused, mis on kitarri algõpetuses viimastel aastatel toimunud? Maailmas üldiselt ja ka Eestis? Kas võib ka riikide kaupa välja tuua, kus on edumeelne kitarriõpetus, kus proovitakse uusi meetodeid?

Klassikalise kitarri algõpetus on siiski üsna traditsiooniline. Uuemad suunad on Suzuki, Kodály ja improvisatsioonimeetodi kasutamine kitarriõppes. Samuti akordsaate õpetamine kohe alguses, et muuta kitarri õppimine huvitavaks ja praktiline kasu oleks kiirem tulema. Kui lapsed on huvitatud, siis ei ole akorde sugugi raske mängida. „Mängi algul pool akordivõtet, kui tervet ei jaksa,“ nagu õpetaja Tootsile soovitas.

Muidugi antakse head algõpet Soomes ja Rootsis, kus õpetajad on läbinud vastava koolituse. Hea tase on ka Kesk-Euroopa maades, kus on aga palju rühmaõpet, kuna pilliõpetamise tunnid on kallid. See ei võimalda õpetajal lapsega palju individuaalselt tegelda. Kaks pillitundi nädalas, nagu meil Eestis, on mujal luksus. Samas on näha, et meil kitarrimängu tase pidevalt tõuseb. Nendime seda iga kord, kui oleme laste kitarrimängu konkursi žüriides.

Oled aabitsa eessõnas öelnud, et seda õpikut võib kasutada ka kodus õppimiseks, kui leidub mõni vanem inimene, kes veidi juhendada oskab. Kui mõelda, et muusikakoolis õpivad lapsed lisaks pillile ka rütmikat ja solfedžot, siis kui palju võiks üks kuueaastane hakkaja laps kodus kitarrimängu omandada? Eks lõpuks olene kõik lapse motiveeritusest, aga mõtlen siin seda, et õigete mänguvõtete kinnistumine on pikaajaline protsess ja tihti on hiljem väga raske midagi muuta, kui

kord valesti sisse õpitud. Kas sa soovitaksid lapsel tõsise huvi korral pigem endale professionaalne õpetaja otsida või pooldad ka seda, kui lapsed lihtsalt hobina kitarri mängides võib-olla alati koike väga akadeemiliselt ei võta ja mängivad pigem enda jaoks?

Teatavasti on paljud lapsevanemad ja ka vanavanemad kitarrimängu viljelnud, küllap on biitlumaania selle omal ajal põhjustanud. Minugi tutvusringkonnas on palju peresid, kus lapsed uut „Kitarriaabitsat“ vanemate abiga studeerivad. See raamat iseenesest on samuti üks vahend äratamaks huvi kitarrimängu vastu, – muide, väga illustratiivne, tänan kunstnik Toomas Pääsukest! Kui on siiras huvi muusikat süvendatult õppida, siis peaks muidugi külastama muusikakooli, käima solfedžotundides. See on aga juba lapsevanemate otsustada, kui palju lapse kitarrihuvi süvendada või kuidas sellele kaasa aidata.

Ilmselt ei saa ükski metoodiline raamat pretendeerida täiuslikule samsammulisele edasiminekuks, sest paratamatult on õpikute maht piiratud ja mõneski mõttes oleks ilmselt raske töötada kitarriõpikuga, mille paksus on näiteks 2000 lehekülge. Tavaliselt kasutavad õpetajad ka palju lisamaterjali. Aga kodus lapsele pilli õpetavatel vanematel ei ole ehk head ülevaadet, kust leida lisarepertuaari. Mida soovitaksid?

Kitarri- ja muude pilliõpikute mahu juures on määrav asjaolu, et trükikulud on suured. See seab piirid, üle 80-leheküljelist õpikut üldjuhul ei trükita, sest omahind läheks kõrgeks. Samas on minu kitarriaabitsas 85 pala ja enamikku nendest saab mängida nii soolopalana kui ka koos saatega. See tähendab, et aabits pakub mängimiseks umbes 140–150 erinevat palamoodust. Kitarrinoote aga raamatukogudes juba on, vaadake kas või raamatukogude elektronkata-

loogi ESTER (http://helios.nlib.ee/search*est/). On vaja vaid aega otsimiseks.

Meie hea kolleeg Jorma Puusaag on minu arvates laste õpetamist väga tavavalt võrrelnud turumajandusega, väites, et kaheksakümmend protsenti õpetamistööst on alati müügitöö. See tähendab, et lastele tuleb muusikat väga tihti n-ö pähe määrada. Oma kogemustest väiksemate lastega tean, et need meloodiad, mis kuue-seitsmeaastastele midagi ütlevad ja neil jala tatsuma panevad, ei ütle mulle mitte midagi, sest ma ei vaata seriaale ega multikaid. „Kitarriaabitsa“ muusikavalikus on väga palju sellist muusikat, mis lapsi suurt ei huvita, praegustele lastele ei ütle „Hiir hüppas ja kass kargas“, „Entertainer“, „Greensleeves“ või „Edelweiss“ peaaegu mitte midagi. Isegi siis, kui nad neid lugusid teavad, peavad nad sellist muusikat miskipärast igavaks. Kas püüad repertuaarivalikuga oma eelistusi „müüa“ või on siin mängus autorikaitse küsimused?

Paljud meloodiad, mis „jala tatsuma panevad“, on autorikaitse all ja nende kasutusloa saamine võtab aastaid. Olen seda korra elus ühe projektiga kogenud. Viisid „Hiir hüppas ja kass kargas“, „Entertainer“ ning „Edelweiss“ on aga püsinud aastakümneid, „Greensleeves“ aastasadu, ja tore oleks, kui ka meie lapsed ja lapselapsed neid teaksid. Aabitsas on ka äratundmisrõõmu pakkuvaid lastelaule, nagu „Sepapoisid“, „Rongisõit“, „Väike täht“, „Sünnipäev“, „Mary lammast“, „Juba linnukesed“, ja teemasid klassikalise muusika pärlitest, nagu Schumanni „Lõbus talupoeg“, Dvořáki „Humoresk“, Tšaikovski „Väikeste luidede tants“ või Beethoveni „Eliisele“. Aabitsas on tuttavat loomingut kitarrimängu klassikalisest pedagoogilisest repertuaarist ja mu enda sulest pärinevaid programmiliste pealkirjadega väi-

Harri Rospu foto

kepalu: „Trollide laul”, „Laevasireenid”, „Kurb laul”, „Karussell”, „Bluus”, „Sving”, „Biitlugu”.

Kui veidi spetsiifilisemalt õpiku metoodikast rääkida, siis näiteks mind huvitab väga see, kuidas ühehäälsuse

mängimiselt võimalikult sujuvalt mitmehäälsusele üle minna. Erinevad metoodikad lahendavad selle küsimuse alati suhteliselt sarnaselt – mingil hetkel ilmub meloodia alla bass. Soomes tegutseva hispaanlasest kitarripedagoogi Muro õpikutes ilmub meloodia

alguses enamasti just, vastupidi, bassis ja soolokeeled jäävad saateks. Selge on see, et mitmehäälsus on kitarril põhiline mänguviis ja selle õpetamist ei saa kuigi palju edasi lükata. Kuidas „Kitarraabits“ selle küsimuse lahendab?

„Kitarraabits“ on proportsionaalselt jagatud nii, et terve esimene veerand tegeleb ühehäälsusega. Kui helid-noodid on selged, lisandub ühehäälsusele bass – algul lahtistel kehtel – ja siis kahehäälsus. Paladele hakkab lisanduma saateakordide õpetus, millele on lisatud akordimärgid saate mängimiseks. Kolme- ja neljahäälsed akorde ja arpedžot tutvustatakse alles aabitsa teises pooles. „Kitarraabitsa“ lõpuosas on heliredelid, akordid ja kümme õpitud oskusi kokku võtvat pala.

Peaaegu kõigi Ameerikas ja Saksamaal ilmunud kitarrilõpikutega on kaasas CD, millel kõlab kogu õpiku muusikaline materjal. Džäss- ja rock-kitarrilõpikute plaadid kasutavad tihti ära kahte stereokanalit, nii et ühes kanalis kõlab saade ja teises meloodia, mis võimaldab õpilasel ühe neist maha keerata, et ise kaasa mängida. Ka „Kitarraabitsaga“ on kaasas samal põhimõttel töötav CD-plaat. Milliseid tänapäevaseid ideid tahaksid selle raamatu juures veel esile tõsta?

Klassikalise kitarrimängu õpikuid sirvides ei ole ma varem stereolahenduse kasutamist kohanud. Samas on CD-l oluline ülesanne – muuta väikese kitarristi harjutustunde huvitavamaks, ja see aitab kaasa ka tundmatute palade selgeks saamisele. Seda meetodit kasutatakse palju Suzuki meetodikas. Erilisem on ka uute positsioonide, uute mänguvõtete ja muu sellise õppimine vastavalt poogenpilliõpetuse uutele seisukohtadele. Mängupositsiooni vahetus ei ole probleem, sellele tuleb välja minna aegsasti. Vaadake, kuidas lapsed mängivad elektrikitarril, kohe kitarril kaela

mööda ülespoole! „Kitarraabitsa“ palade seaded on sellised, et kõrgemal mängitav meloodia harmoniseeritakse kitarril lahtiste bassidega. Peab uskuma, et pillimängust huvitatud laps on andekas.

Kui sinu muudest erialastest tegevustest rääkida, siis lisaks tavapärasele kontserttegevusele ilmus sul eelmisel aastal ka mitu plaati, mõni koguni DVD formaadis. Mida oled viimasel ajal salvestanud ja mis on töös?

Tõepoolest ilmus mullu mitu albumit, koostöös Tõnu Mikiveriga CD Mikk Mikiveri, Teedy Tüüri ja Kaljo Raidi mälestuseks. Teine CD, „Spectrum“ valmis koostöös organist Andres Uiboga eesti muusikast kitarrile ja orele, mis sisaldab Edgar Arro, Igor Garšneki, Ester Mägi, Erkki-Sven Tüüri ja Andres Uibo teoseid. Muide, see on esimene salvestus Pärnu kontserdimaja oreil. Peale selle ilmus veel üks varasem kontserdisalvestus nüüd DVD-l, „Aranjuez, mu arm“ hispaania helilooja Rodrigo kitarrimuusikaga. DVD-albumina ilmus ka eelmise aasta märtsis Tallinna raekojas salvestatud kontsert koos rootsi tippkitarristi Per Skarengiga: Mario Castelnuovo-Tedesco Prelüüdid ja fuugad kahele kitarrile *op.* 199. Siinkohal tänu ka Eesti Kontserdile, kes on olnud mulle aastakümneid määndžeriks – juba aastast 1978 Eesti Riikliku Filharmonia nime all. Praegu salvestame eesti kitarristidega eesti kitarrimuusika plaati, millel osalevad ka mitmed endised Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia kitarreriala lõpetanud, nüüdseks tublid kitarrisolistid: Kristo Kõo, Jorma Puusaag, Jelena Ossipova, Julia Kahro ning Tallinna Kitarrikvartett ja Georg Otsa nimelise Tallinna Muusikakooli õpetaja Tiit Peterson. Sel aastal on mul ees pikad kontserdireisid Rootsi, Hollandisse, Taani, USAsse ja Kanadasse. Esitan seal klassika kõrval ka kitarril-

muusika uut repertuaari, enda seadeid Regeri, Hindemithi ja Honeggeri keelpillimuusikast. Põhja-Ameerikasse viime viuldaja Urmas Vulbiga kava eesti viiuli- ja kitarrimuusikast.

Peale „Kitarriaabitsa” ja plaadistamise oled juba mõnda aega vaeva näinud ka ühe kitarrimuusika teatmiku koostamisega. Mis seisus see töö on?

Mõne kuu pärast on USAs Mel Bay väljaandena ilmumas ligi paarisaja lehekülje paksune kitarrimuusika infokogumik pealkirjaga „H. Annala / H. Mätlik. Handbook of Guitar and Lute Composers”. Raamat sisaldab ligi viiesaja lauto- ja kitarrihelilooja elulugu, samuti valikut teostest läbi aegade. Tegelikult on see töö koos mu soome kolleegi Hannu Annalaga kestnud alates 1992. aastast, mil see idee meil suvel Viimsi rannas tuli. Soomekeelne väljaanne ilmus aastal 1998. Tegime selle nimel tööd üle nelja aasta. Nüüd on ilmunud ingliskeelne, tublisti täiendatud versioon. Usume, et seda infokogumit on vaja kõigil kitarristidel, kitarrilõppijatel ja ka määndžeridel avastamiseks uut kitarrimuusikat.

Heiki Mätlikuga vestelnud KRISTO KÄO, Eesti Kitarriseltsi esimees, Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia ning Tallinna Muusikakeskkooli õppejõud

Heiki Mätlik (s 16. VII 1955 Purila külas, Raplamaal) on kitarrist ja pedagoog. Ta õppis klassikalist kitarrimängu 1975–1979 Georg Otsa nimelises Tallinna Muusikakoolis (Igor Klimenkovi klassis) ning hiljem Moskvas Aleksandr Tšehhovi ja Juri Judini juures. On end täiendanud Londonis David Russelli, Itaalias Angelo Gilardino ja Madridis José Luis Rodrigo meistriklassis.

Aastast 1990 on Mätlik Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia õppejõud.

Õpilasi: Kuldar Kudu, Jelena Ossipova, Kristo Käo, Jorma Puusaag jt. Mätlik on juhatanud meistriklasse ka Skandinaavia maades, Hispaanias ja Saksamaal, pidanud loenguid kitarrimängu ajaloost ja kitarrilõppe metoodikast ning koostanud mitu kitarrilõpetuse-alast raamatut ja videokassetti. Ta on juhtinud ETVs ja Eesti Raadios kitarrilõppe ja selle mängu tutvustavaid saatesarju (1981–1984 „Kitarrimängud”, 1990–1993 „Kitarrikool”). Pälvinud Eesti Vabariigi kultuuripreemia (1991), Eesti Raadio aasta muusiku tiitli (1999) ja Valgetähe ordeni (2001). Alates aastast 1979 on Mätlik olnud Eesti Kontserdi solist; esinenud solisti ja ansamblistina Balti- ja Põhja-maades, Euroopa riikides, USAs, Kanaadas ja Austraalias. Teinud koostööd paljude Eesti ja välismaa solistidega (Leili Tammel, Tiiu Levald, Kaia Urb, Samuel Saulus, Arvo Leibur, Henry-David Varemäe, Urmas Vulp, Andres Uibo, Jaak Sooäär, Martin Kuuskmann, Terje Terasmaa; Per Skareng, Kari Äikäs) ning dirigentidega (Paul Mägi, Toomas Vavilov, Mika Eichenholz). Aastatel 1978–1996 mängis Mätlik rahvusvahelise tunnustuse pälvinud trios Camerata Tallinn (koos Jaan Öuna, Mati Kärmas ja Ulrika Kristianiga). Mätlik on inspireerinud uut kitarrimuusikat looma paljusid heliloojaid, nagu näiteks Ester Mägi, Erkki-Sven Tüür, Lepo Sumera, Kuldar Sink, René Eespere, Peeter Vähi, Raimo Kangro ja Nikita Koshkin. Ta on salvestanud kammermuusiku ja solistina üle kolmekümne CD ja DVD firmadele Harmonia Mundi, Finlandia Records, Antes, Forte ja Alba Records, viimasele topeltalbumi Bachi kogutud lauteostega (1999). Trios Arvo Leiburi ja Terje Terasmaaga salvestatud „Tango King Astor Piazzolla” valiti aastal 2000 parimaks klassikaplaadiks Eestis.